

ZŠ JOSEFA RESSLA PARDUBICE

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.4.00/21.2939

Název projektu: Investice do vzdělání - příslib do budoucnosti

Číslo přílohy: VY_12_INOVACE_ČjL 4/13 Mt

Autor	Mgr. Radek Machatý
Datum vytvoření/ověření vzdělávacího materiálu	22. 5. 2012/30. 5. 2012
Ročník	4. ročník
Vzdělávací oblast/vzdělávací obor	Český jazyk a literatura
Tématický okruh/téma	Zahraniční pohádka a její znaky v porovnání s českými pohádkami
Metodický list/anotace	Žák pracuje s textem, vyhledává informace, vyhledává slova v textu, pracuje s odborným textem, učí se základní znaky pohádky, vytváří si vztah k multikultuře – seznamuje se s pohádkami z Afriky.

Proč je v pralese zelené šero

V hustém pralese na březích řeky Sankuru byl veselý život nejen po celou tu dobu, kdy slunce zářilo na obloze, ale i v době, kdy dávno skončilo svou pouť, na jeho místo nastoupily hvězdy s měsícem. Vysoké stromy tyčily se k obloze a jejich bohaté koruny poskytovaly stín všem obyvatelům pralesa, mohutným hrochem N'gorou počínaje a nepatrným mravencem Chri-gi konče. Veškerá zvířata byla stromům vděčna za to, že se v dobách dešťů, kdy se nepřetržité proudy vody hrnuly z oblohy, mohla schovat pod jejich košaté koruny. V tu dobu bylo slyšet v pralese mnoho řečí, na které byly stromy nesmírně pyšné

„Ach, copak naše stromy, ty jsou nám vzácnými příznivci,“ říkal leopard N'tété antilopě N'gulu v době, kdy byl syt a měl dobrou náladu.“

„Máš pravdu, N'tété, ó mocný pane!“ přikyvovala N'gulu.

Přitom jí to bylo hrozně nepříjemné, že N'tété oslovil právě ji. Třásla se totiž strachem, že až mocného vládce přejde dobrá nálada, vyhlédne si ji za svou budoucí kořist.

„Chra–chra,“ zasmál se Kandu–krokodýl, ležící na písčitém břehu řeky Sankuru. „Chra–chra, N'tété, jak slavnostní máš náladu! Vody se bojíš a stromy tě mají chránit? Och, nevím, proč jsi považován za nejmocnějšího bojovníka pralesa. Mocný bojovník se nesmí bát vůbec ničeho. Pohleď na mne! Nebojím se sucha ani vody. Chra–chra,“ a Kandu–krokodýl se znovu zasmál a uhodil prudce ohonem do písku, až se rozstříkl kolem.

„Ju–hí–lí,“ zapištěla opice Gumu, „ju–hí–lí.“ Přitom se výsměšně šklebila na N'tété–jaguára a měla hroznou radost z toho, že mocný bojovník se nechává urážet od ještě mocnějšího a silnějšího Kandu–krokodýla.

Takových řečí se za doby dešťů široko po kraji ozývalo mnoho. Nebylo divu, že vysoké stromy nesmírně zpsychly a že na ostatní rostliny, které rostly při zemi, pohlížely povýšeně. Malé rostliny to mrzelo, ale právě proto, že byly malé, nemohly se ozvat proti svým mocným druhům, a tak se hleděly pomstít na někom, kdo byl ještě slabší. To již tak v životě bývá, že silnější utlačuje a osočuje slabšího.

Nejslabšími rostlinami pralesa byly od pradávných dob, kdy mocný bůh a jeho džu–džu N'togini stvořil vše živé – liany. Liany byly ubohé rostliny. Rostly sice velmi rychle, rychleji než kterékoliv rostliny v pralese. Byly však příliš slabé, než aby mohly růst k obloze. Jejich těla byla plná vody a neměla pevný kmen. Musely se proto plazit po zemi právě tak, jako se plazil had Ichori.

V době dešťů válely se liany neustále v bahně. V době sucha byly zase vystaveny úmornému vedru, proti kterému nenalézaly ochrany. Za každého počasí byly pak uráženy kdekterým obyvatelem pralesa. Divá zvířata po nich šlapala a větší keře útrpně harašily svými listy a říkaly: „Neduživci. Ani na vlastní nohy se nemohou postavit.“

Jediný, kdo liany přehlížel, byly vysoké pralesní stromy. Těm to prostě nestálo za to, aby se staraly o něco, co se plazilo po zemi.

To ubohé liany tak hnětlo, že jednou za krásné měsíční noci rozpředly rozmluvu, která kdekterého obyvatele pralesa nesmírně překvapila.

„Och, vy vysoké stromy, proč nás přehlízíte? Proč s námi vůbec nemluvíte? Vždyť spolu žijeme již od kala-kala doby. Jsme děti jedné země a naše řeč je stejná jako vaše.“

Po těchto slovech nastalo veliké ticho, ba i samotným Kandu–krokodýl přerušil svůj věčný chrochtavý smích.

Liany, když nedostaly odpověď, opět se rozhovořily:

„Proč všichni mlčíte? Což nejsme my právě tak užitečné jako kdokoliv jiný? My zachycujeme vláhu celé země v pralese v době dešťů a schováváme ji pro dobu sucha. Nebýt nás, dávno by vše v tomto kraji uschlo, i mocný Kandu-krokodýl by se přestal smát, protože by mu vyschlo v hrdle právě tak, jako by vyschla voda v samotné řece Sankuru. Nebýt nás, byla by zde pouze poušť – nic než poušť.“

Byla to dlouhá řeč na ubohé, po zemi se plazící liany. Starý a moudrý strom Itis načechral svou korunu a rozhodl se, že odpoví:

„Hm, hm. Snad je v tom všem trochu pravdy,“ pravil rozvážně, „ale jste-li vskutku tak mocné, proč nehledíte a nerostete vzhůru k slunci, jak se na zdravé rostliny patří?“

Po těchto slovech nejstarší z lian uštěpačně zasyčela:

„Och Itisi, nemysli si, že my, liany, plazící se po zemi, nejsme zdravé a silné. Naopak, právě proto, že jsme zdravé, silné a mohutné, zůstáváme při zemi, protože postavila-li by se naše těla vedle sebe, zakryl by jejich stín vše v pralese tak, že ani jeden z vás stromů by nebyl vidět a slunce by pro vás přestalo zářit. Je nás mnoho a v množství je síla. Byla to nabubřelá řeč a celý prales se rozezvučel smíchem.

„Slyšeli jste liany, ubohé, hloupé liany?“ dotazovali se obyvatelé jeden druhého. Mocnému stromu Itisu zachtělo se žertovat. Sklonil svou rozložitou hrud' a natáhl jednu ze svých větví vstříc zlostné lianě.

„Jsi-li tak silná, pokus se sklonit mě níže!“ Při těch slovech dotýkal se ubohé liany. Liana výzvu přijala, zachytila se větve a strom Itis se se šelestivým smíchem napřímil a táhl při tom lianu vzhůru k slunci. A to byla největší chyba, které se za svého dlouhého života dopustil. Liana se nechala vytáhnout do výše a již se nepustila. Držela se pevně a po jejím těle se šplhaly do výše další a další, které nikdy dříve ani nenapadlo růst vzhůru k slunci.

Stromy, keře a zvířata se zpočátku bavily spěchem lian a jejich přehupování z jednoho stromu na druhý jim způsobilo kratochvíli. Když si však uvědomily, že rychlý růst lian by mohl být pro prales nebezpečný, bylo již pozdě. Stromy a keře začaly zprvu hrozit, pak prosit a posléze naříkat. Nebylo to nic platno, protože liany se držely pevně a nemínily ustoupit.

A tak než přišlo nové období dešťů, byl celý prales porostlý kdysi ubohými lianami, pod jejichž tíhou stromy naříkaly a před jejichž množstvím zarážely se i sluneční paprsky. Od těch dob je v pralese zelené a vlhké šero a stokrát sto lian, visících z každé větve stromu, potvrzuje slova nejslavnějších domorodých kouzelníků, že „hejno mravenců zabije i nejsilnějšího slona.“

(Ukázka z knihy L. M. Pařízka *Prales kouzelných snů*)

Použitá literatura a obrazový materiál:

Pařízek L. M.: *Prales kouzelných snů*, Albatros, Praha 1987

Cs.wikipedia.org [online]. [cit. 2012_05_22]. Obrázek dostupný jako volné dílo na [www: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:LianaIndia.jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:LianaIndia.jpg).

1. Vyškrtej slova, která se do textu nehodí:

Liána je popínavá rostlina s dřevnatým - bylinným stonkem vyskytující se v tropických deštných pralesích. Kořeny jsou uchyceny v zemi a liána šplhá po kmenech okolních stromů, čímž podpírá svůj stoněk. Jako žádná - každá rostlina potřebuje mít dostatek světla, aby v ní mohl probíhat chemický proces zvaný fotovoltaika - fotosyntéza. Musí proto šplhat za světlem - teplem do vyšších pater pralesa. Nikdy - Často se proplétají mezi několika stromy, čímž vytváří celistvost pralesa, v němž je i za denního světla přítmí a výrazné vlhko - sucho. Mnoho zvířat (např. opice, papoušci, lemuři aj.) je využívá k pohybu po pralese, aniž by museli dosednout na udusanou - nebezpečnou zem, kde číhá mnoho predátorů. Existují i liány, které udrží člověka. Ostatně v knize a později ve filmu se Tarzan – Spiderman pohyboval právě po těchto rostlinách s neskutečnou zručností a námahou - rychlostí.

2. Odpověz ve větách na otázky k pohádce o liánách:

Proč se válely dřívě liány na zemi pralesa?

Která zvířata v africké pohádce vystupují?

Kdo byl v pralese nejnamyšlenější?

Kdo pomohl liánám, že se dostaly do korun stromů?

Kdy vedly liány svou rozmluvu o tom, že by chtěly mluvit se stromy?

Co říkaly o liánách keře?

3. V knize afrických pohádek je mnoho dalších, ale převážně jsou o zvířatech nebo o rostlinách.

- Napiš, proč si myslíš, že se africké pohádky věnují především přírodě.

- Porovnej je s některými našimi pohádkami a jejich hlavními hrdiny. Je možné najít nějaké srovnání nebo podobnost? Která pohádka by mohla být podle názvu svým dějem podobná? Zkus doplnit jejich názvy:

názvy afrických pohádek

názvy českých pohádek

(např. Pracovitý)

O statečném kováři

Prales kouzelných snů

O zlé opici

O velikém lháři

Mrtvá pýcha

Slané slzy

- Jaké znaky má pohádka?

4. Z jakých pohádek jsou následující ukázky:

„Tak já ti tedy ukážu, jak se na lopatu sedá!“

„Mé zlaté parohy, kde se pasou...?“

„A proč máš tak veliké oči?“

„Naše maminka má ještě jemnější hlásek!“

Proč je v pralese zelené šero – metodika a řešení:

1. Vyškrtej slova, která se do textu nehodí:

Liána je popínavá rostlina s *dřevnatým* stonkem vyskytující se v tropických deštných pralesích. Kořeny jsou uchyceny v zemi a liána šplhá po kmenech okolních stromů, čímž podpírá svůj stonk. Jako *každá* rostlina potřebuje mít dostatek světla, aby v ní mohl probíhat chemický proces zvaný *fotosyntéza*. Musí proto šplhat za *světlem* do vyšších pater pralesa. Často se proplétají mezi několika stromy, čímž vytváří celistvost pralesa, v němž je i za denního světla přítmí a výrazné *vlhko*. Mnoho zvířat (např. opice, papoušci, lemuři aj.) je využívá k pohybu po pralese, aniž by museli dosednout na *nebezpečnou* zem, kde číhá mnoho predátorů. Existují i liány, které udrží člověka. Ostatně v knize a později ve filmu se *Tarzan* pohyboval právě po těchto rostlinách s neskutečnou zručností a *rychlostí*.

2. Odpověz ve větách na otázky k pohádce o liánách:

Proč se válely dříve liány na zemi pralesa?

Protože byly příliš slabé na to, aby mohly samy růst k obloze.

Která zvířata v africké pohádce vystupují?

Krokodýl Kandu, opice Gumu, antilopa N'gulu, leopard N'tété, hroch N'gora, mravenec Chri-gi.

Kdo byl v pralese nejnamyšlenější?

Nejnamyšlenější byly statné stromy.

Kdo pomohl liánám, že se dostaly do korun stromů?

První byl strom Itis, který vzal liánu z legrace do své koruny.

Kdy vedly liány svou rozmluvu o tom, že by chtěly mluvit se stromy?

Rozpředly rozmluvu za krásné měsíční noci.

Co říkaly o liánách keře?

„Neduživci. Ani na vlastní nohy se nemohou postavit.“

3. Pohádka:

Učitel vyhodnotí úkol podle osobního zpracování žákem.

4. Z jakých pohádek jsou následující ukázky:

„Tak já ti tedy ukážu, jak se na lopatu sedá!“

Perníková chaloupka

„Mé zlaté parohy, kde se pasou...?“

O Smolíčkovi

„A proč máš tak veliké oči?“

Červená Karkulka

„Naše maminka má ještě jemnější hlásek!“

O neposlušných kůzlátkách.